

Minun kouluni - muistoja 1940-luvulta

Vuonna 1947 koulujen kevätjuhlapäivänä lähdin isäni kanssa junalla syntymäkaupunkiini tarkoituksena pyrkiä Raahen Keskikouluun. Oli viimeinen mahdollisuus osallistua pääsykokeisiin, sillä olin käynyt jo kuusi vuotta kansakoulua. Jännitin, sillä monet luokkatoverini olivat kertoneet vaikeista kokeista ja monet olivat myös epäonnistuneet. Isäni oli kuitenkin varma tytönsä onnistumisesta, sillä hän aikoi hakea työpaikan kaupungista sillä aikaa, kun minä olin kuulusteluissa. Niin tapahtuikin ja perheeni muutti takaisin Raahen, josta oli lähtenyt talvisodan aikana.

Kävelimme asemalta kohti koulua. Aidattu piha, etelänurkassa kaunis puurakennus ja komea koulutalo. Maalaistyttö aivan häkeltyi. Tuonneko minun pitäisi mennä! Isä antoi käteeni todistusvihkon, joka sisälsi siihenastisen koulu-urani arvostelut. Yksin minun oli mentävä koulutaloon katsomaan, voisinko heti ilmoittautua seuraavan päivän kuulusteluihin. En muista, miten kiipesin toisen kerroksen juhlasaliin ja sieltä edelleen rehtorin kansliaan. Selkeänä on kuitenkin mielessäni, miten ojensin todistukseni ystävälliselle harmaahapsiselle herralle, jonka tietenkin myöhemmin tunnistin rehtori Heinämaaksi. Sen koommin en ole todistustani nähnyt. Lieneekö jossain arkistossa tai kerrassaan tarpeettomana hävitetty. Silloin ei tietenkään ollut monistuskoneita, eikä siinä kiireessä ehditty käsin kopioa kirjoittaa.

Muistan kanslian ison kirjoituspöydän ja takaseinällä lasiovilla varustetut kirjakaapit. Kaikkiällä henki siisteys ja järjestys. Sellaisena se säilyi ne kahdeksan vuotta, jotka rakennuksessa sain koulua käydä. Harvoin oli asiaa rehtorin kansliaan, vielä harvemmin opettajainhuoneeseen, johon johti ovi juhlasalista. Avoimesta ovesta sinne saattoi nähdä. Keskellä sijaitsi pitkä pöytä, jonka äärellä ilmeisesti ratkottiin tärkeitä asioita, kuten esimerkiksi oppilasarvostelut. Huoneen seinustoilla oli sohva ja tuoleja. Arvelenpa, että opettajien keskuudessa oli tiukka hierarkia, paikka kaikella ja oma istuin jokaisella. Sosiaalisista tiloista ei kai siihen aikaan opettajatakaan osanneet unelmoida. Hyvä, että saivat turkkinsa ja puuhkansa naulakkoon mahtumaan.

Mutta miten sujuikaan pääsyttökintopäivä. Aamulla koulun portaiden etu täyttyi pienistä opinhaluisista - niin, jokunen oli kai halukas joku toinen taas pakotettu. Itse kyllä olin innoissani. Portaille saapui rehtori ja muutamia opettajia. Nimiämme huudettiin ja niin joukko saatiin jaetuksi ryhmiin.

Jouduin ensimmäiseen ryhmään ja meidät ohjattiin ala-aulan kadunpuoleiseen luokkaan. Alkoi laskennon koe. Vaatimuksena oli kansakoulun neljännen luokan kurssi. Päässälaskut tuntuivat helpoilta. Neljä laskutapaa ja sanalliset laskutkin sujuivat. Pienikokoisena sain aina istua etupulpetissa. Siitä oli helppo tarkkailla taululle ja opettajaa. Luulinpa, että opettaja maiskutteli pastilleja. Se oli ensimmäinen kosketukseni Hjalmar Salmen asialliseen opetustapaan, josta sain osani monena vuonna.

Äidinkielenkoetta muistaakseni jännitin hieman. Piti osata sanaluokat ja pääasiat lauseenjäsennykseltä. Lisäksi oli sanelukoe. Opettaja oli totinen ja suurisilmäinen, aluksi hieman pelottava. Pian kuitenkin huomasi, että Anna Vuorjoen ohjauksessa oli turvallista ja helppoa opiskella. Myöhemmin opin tuntemaan hänet hyvin sydämellisenä ihmisenä. Lehtori Hollo piti suullisen kuulustelun Suomen maantiedosta. Ihastuin heti hänen tapaansa olla luokan edessä. Telineelle oli ripustettu Suomen kartta. Kuulin nimeni ja tehtävän käydä näyttämässä Kotka, siis kaupunki Suomenlahden rannalla. Helppo homma! Hyvin oli kansakoulunopettajani harjoittanut käyttäytymisen kartalle mennessä. Oli niiattava tullen mennen ja ojennettava keppi kädensija edellä, ilmoitettava tehtävä kuuluvalla äänellä luokkaan päin katsoen. Sitä vieläkin ihmettelen, miten hän merkitsi osaamisemme. Hän kun siinä vain mukavasti keinuteli karttakeppi kengänkantaan työnnettynä ja puhui kuuluvasti. Enpä tiennyt vielä sinä päivänä, mikä ihmeellinen maailma avautui viereisessä kokoelmahuoneessa. Täytettyjä eläimiä, ihan oikea kotka ja monia muita lintuja. Kansatieteelliset ja maantieteelliset kuvataulut avasivat maailman, josta maalaistyttö ei ollut osannut kuvitellakaan. Kun niihin törmäsin Raahen yhteiskoulun ja lukion senioreiden varastossa tänä vuonna, siis vuonna 2012, olin iloisesti yllättynyt. Näissäkö on alku ikuiselle kaipausselleni matkustaa ja oppia tuntemaan maapalloamme ja sen kansoja? Seniorien varastossa säilytetään myös koulun vanha kirjasto. Kokoelma kertoo vuosisadan alkupuoliskon aatemaailmasta ja opettajien harrastuneisuudesta. Tutkimisen aihetta olisi.

Emme me syksyllä 1947 koulunsa aloittavat muistelleet sotavuotia, emmekä tienneet, että sodan aikana koulurakennuksessa oli toiminut sotasairaala. Koulu oli päällisin puolin siivottu ja maalattu, miesopettajat palanneet rintamalta kuka minkinlaisessa kunnossa. Elämä jatkui. Katselimme ihailen

lukiolaisia, jotka lähentelivät aikuisikää ja olivat valmiina ponnistamaan vapauteensa. Mutta hekin kulkivat nöyrästi jonossa aamuhartauteen juhlasaliin ja viettivät välitunnit ulkona kävelen Asemakatuä käsikynkkää. Välitunnilta palattiin hälisten ja reippaasti, sillä toisen soiton jälkeen kaikkien oli

oltava luokassa ja rakennus hiljentyi. Kuului korkeintaan luokkaan saapuvien opettajien askelten kaiku.

Asta Virtanen

Vanka paja

Siinä on seisonut vuosia paja
harmaa ja ränsistynyt.
Seinät hirsistä tehty on kerran.
Katto peltistä pantu oli myös.

Pieni ikkuna valoa loisti
pajan sisälle hämäärään.
Lietso puhalsi hiillockseen tulta.
Ovi myöskin oli paikallaan.

Siellä uurasti isä niin paljon.
Siellä hikeä otsaansa sai.
Ei moukarin varressa koskaan
vilu puistanut heiluttajaa.

On lahonneet hirret ja poissa on
paikkakin nurmettunut.
Ovat pihlajat tehneet majan.
Ei näy siellä uurastajaa.

Kiviläjä vain vielä on siinä,
joka kertoo paikasta sen.
Ei kuulu sieltä moukarin ääni.
On uupunut seppäkin pois.

Ester Honka

Kultalanperän nuorisoa Raahen markkinoilla 1940-luvun puolivälissä. Vasemmalta: Martta Honka, Aili Honka, Ester Honka ja Vappu Kylli (Paanajärveltä evakkona Hongalla). Esterin päässä Elma Kaivolän (myöh. Pitkänen) tekemä hattu. Kuvan omistaa Ester Honka.